Marginalia Historica 2/2024 87–108

Typograf Jaroslav Dolák – biogram komunistického odbojáře

Miroslav Záveský

Abstract: Typographer Jaroslav Dolák – A Communist Resistance Fighter
The article provides a biographical sketch of the communist resistance fighter Jaroslav Dolák and his wife Edith. Dolák's party activity before World War Two involved the recruitment of volunteers for the Spanish Civil War and was followed up by his role in the creation and operation of a clandestine resistance cell in Prague's Holešovice district after the German takeover of Bohemia in early 1939. Dolák was sentenced to death for his anti-Nazi activity.

Keywords: Jaroslav Dolák; Edith Doláková; International Brigades of the Spanish Civil War; anti-Nazi communist resistance; Protectorate of Bohemia and Moravia (1939–1945); Waldheim prison

DOI: 10.14712/30298393.2026.14

© 2026 The Author. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Česká historička Alena Hájková v osmdesátých letech v předmluvě ke své knize *Praha v komunistickém odboji* píše, že je třeba zkoumat jednotlivé osobnosti českého druhoválečného odboje.[1] V určitém směru se tato mezera v české historiografii postupně zaplňuje a vznikají monografie nebo kratší příspěvky o účastnících protinacistické rezistence.[2] Ve většině případů je však pozornost zaměřena na osobnosti, které jsou všeobecně známé nebo které působily ve vrcholných strukturách odboje. Na další „drobné" odbojáře pak často ve veřejném prostoru upomínají názvy ulic. Ty sice nenechávají zapomenout jejich jména, ale jejich činy nijak nepřipomínají.

Pakliže by se Pražané chtěli dozvědět o významu jména ulice, v níž žijí nebo kde se nachází například jejich škola, mohou sáhnout po encyklopedické příručce *Pražský uličník*.[3] V městské části Praha 8 nese mnoho ulic název po padlých hrdinech druhého odboje. V okolí Kobyliské střelnice jsou ulice pojmenovány po hrdinech, kteří zde byli popraveni. V případě ulice Balabánova, přejmenované po sametové revoluci, se však jedná o chybné určení místa popravy velitele odbojové skupiny Tři králové.[4] Pokud bychom šli dále, tak na bohnickém sídlišti najdeme Dolákovu ulici a stejnojmennou základní školu, která bude v roce 2027 slavit padesáté výročí svého založení. A kdy jindy než při příležitosti výročí pátrat po osobnosti, na jejíž počest byly ulice i škola pojmenovány?

V již zmíněné příručce u hesla *Dolákova* čteme: *„Jaroslav Dolák (1910–1942), typograf, v roce 1939 vybudoval ilegální organizaci Komunistické strany Československa v Holešovičkách, roku 1940 byl zatčen a 1. srpna 1942 popraven nacisty. Ulice nese jméno od svého vzniku v roce 1976."*[5]

1) Alena HÁJKOVÁ, *Praha v komunistickém odboji*, Praha 1984, s. 7.
2) Např. Petr KOURA, *Inka Bernášková (1904–1942). Žena proti Hitlerovi aneb Člověk zůstane svobodný, jen když pohrdá smrtí*, in: Lidé a dějiny. K roli osobnosti v historii v multidisciplinární perspektivě, Miroslav Bárta – Martin Kovář a kol., Praha 2017, s. 575–613.
3) Barbora LAŠŤOVKOVÁ – Marek LAŠŤOVKA a kol., *Pražský uličník: Encyklopedie názvů pražských veřejných prostranství*, Praha² 2022. Nově také [online], [citováno dne: 25. 12. 2025]. Dostupné z: https://prazskyulicnik.cz/.
4) Petr KOURA, *Podplukovník Josef Balabán*, Praha 2003, s. 182.
5) B. LAŠŤOVKOVÁ – M. LAŠŤOVKA a kol., *Pražský uličník*, s. 132.

Před druhou světovou válkou

Jaroslav Vojtěch Dolák se narodil 24. května 1910 v pražské Bubenči. Jeho rodiči byli Jan Dolák (14. dubna 1864 Plzenec – 30. května 1916 Praha) a Marie rozená Hrdličková (nar. 14. května 1875 v Chrášťanech). Jeho otec pracoval jako slévač v Bubenči. Za kmotra mu šel Antonín Hrdlička (pravděpodobně bratr jeho matky Marie), který bydlel v Jinonicích.[6] Manželé Dolákovi se do Bubenče nastěhovali 10. prosince 1897, tedy tři roky po svatbě, kterou měli 28. ledna 1894 v Ořechu (okres Unhošť), a bydleli v domě č. p. 155.[7] V dobách, kdy Jaroslav navštěvoval obecnou školu, však již žil s ovdovělou matkou v ulici Malířská 328.[8] Jaroslav nebyl jedináček, o pozornost rodičů, respektive matky, se musel dělit se svými sestrami Růženou (nar. 28. května 1895) a Marií (nar. 20. dubna 1902) i s bratrem Antonínem (nar. 11. srpna 1899).[9] Před dosažením plnoletosti vychodil pět tříd obecné školy, pak tříletou měšťanku a své studium zakončil čtyřletou pokračovací školou.[10]

Do obecné školy logicky chodil v místě svého bydliště. Škola, kterou Dolák navštěvoval, vznikla již v srpnu 1899. Jednalo se o smíšenou pětitřídní školu v ulici Korunovační 8, která nesla název II. obecná škola v Bubenči na Letné. Do třídy učitelky Klementiny Šopperlové Dolák nastoupil 16. září 1917. Avšak již 1. listopadu se s matkou přestěhoval na Prahu II (čili na Nové Město).[11]

---

6) Archiv hlavního města Prahy (dále jen AHMP), fond (dále jen f.) fara Kostel sv. Gotharda, dříve sv. Klimenta; sign. BBČ N32; Matrika narozených [online], [citováno dne: 27. 12. 2025]. Dostupné z: https://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=CEA7258879B24661901761109E08E8C3&scan=172#scan172. Datum Dolákova narození se pramen od pramene liší. Někdy se jako den narození uvádí 24. květen, někdy 25.

7) AHMP, Matrika domovských příslušníků obce Bubeneč – Přední Ovenec (1832–1924), A–E [online], [citováno dne: 22. 1. 2026]. Dostupné z: https://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=0A9509708A9211E88A584CCC6A0B7C53&scan=168#scan168.

8) AHMP, f. Obecná škola Praha XIX. – Bubeneč, Korunovační 8, *Třídní katalog docházky a prospěchu*. Fond je nezpracovaný a pro badatele nepřístupný. Za informace velmi děkuji archiváři AHMP Jiřímu Borovskému.

9) AHMP, Matrika domovských příslušníků obce Bubeneč – Přední Ovenec (1832–1924), A–E [online], [citováno dne: 22. 1. 2026]. Dostupné z: https://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=0A9509708A9211E88A584CCC6A0B7C53&scan=168#scan168.

10) Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha (dále jen VÚA–VHA Praha), f. Sbírka vojenských kmenových listů, Vojenský kmenový list Jaroslava Doláka (1910).

11) AHMP, f. Obecná škola Praha XIX. – Bubeneč, Korunovační 8. *Třídní katalog docházky a prospěchu*. Na Novém Městě v té době sídlilo několik obecných škol. Jejich fondy jsou bo-

Vzhledem k jeho povolání typografa je velice pravděpodobné, že po ukončení obecné, resp. měšťanské školy navštěvoval některý ze tří odborných vzdělávacích ústavů, kde se mohl tomuto řemeslu vyučit. Jednalo se o Státní grafickou školu na Smíchově (ulice Preslova 3) nebo dvě uměleckoprůmyslové školy (jedna sídlila na Starém Městě na Alšově nábřeží 6 a druhá na Novém Městě na Národní třídě 20).[12] Bohužel nebylo v mých silách projít příslušné fondy těchto škol.

Podařilo se mi vypátrat pouze jednu Dolákovu fotografii, navíc ve špatné kvalitě.[13] Představu o jeho vzhledu si však můžeme udělat díky jeho kmenovému listu z vojenské služby. Kaštanové vlasy měl pravděpodobně v době nástupu na vojnu krátce střižené. Jeho hnědé oči musely od určité doby kvůli oční vadě doplňovat brýle (na levém oku měl 1,5 dioptrie). Nad souměrnými ústy čněl rovný nos, který byl zasazen do podlouhlého obličeje. Se svými 171 cm by pak patřil do soudobého výškového průměru.[14]

Zařazen do branné moci byl Jaroslav Dolák dne 1. října 1930 a svou službu měl vykonávat jeden rok a dva měsíce. V aktivní záloze pak měl dle kmenového listu být do konce prosince 1950. Jeho jednotkou se stala 4. rota 28. pěšího pluku. Dne 10. března 1932 byl propuštěn na trvalou dovolenou a pak přeřazen do aktivní zálohy.[15]

V průběhu druhé světové války i před ní bydlel v Dělnické ulici 40. Ve stejné ulici pak žili i komunističtí poslanci Rudolf Appelt (č. p. 65) a Bruno Köhler (č. p. 63).[16] Rovněž zde bydlela Laura Schimková, u které byl během domovní prohlídky dne 13. února 1939 nalezen psací stroj. Ten měl dle

---

hužel nedostupné a není možné zde Jaroslava Doláka vyhledat. Další škola (I. obecná škola a chlapecká měšťanka) byla založena roku 1903 naproti kostelu sv. Gotharda, v místě dnešního Krupkova náměstí. Před první světovou válkou zde také zahájila provoz další smíšená škola měšťanská pro chlapce i dívky.

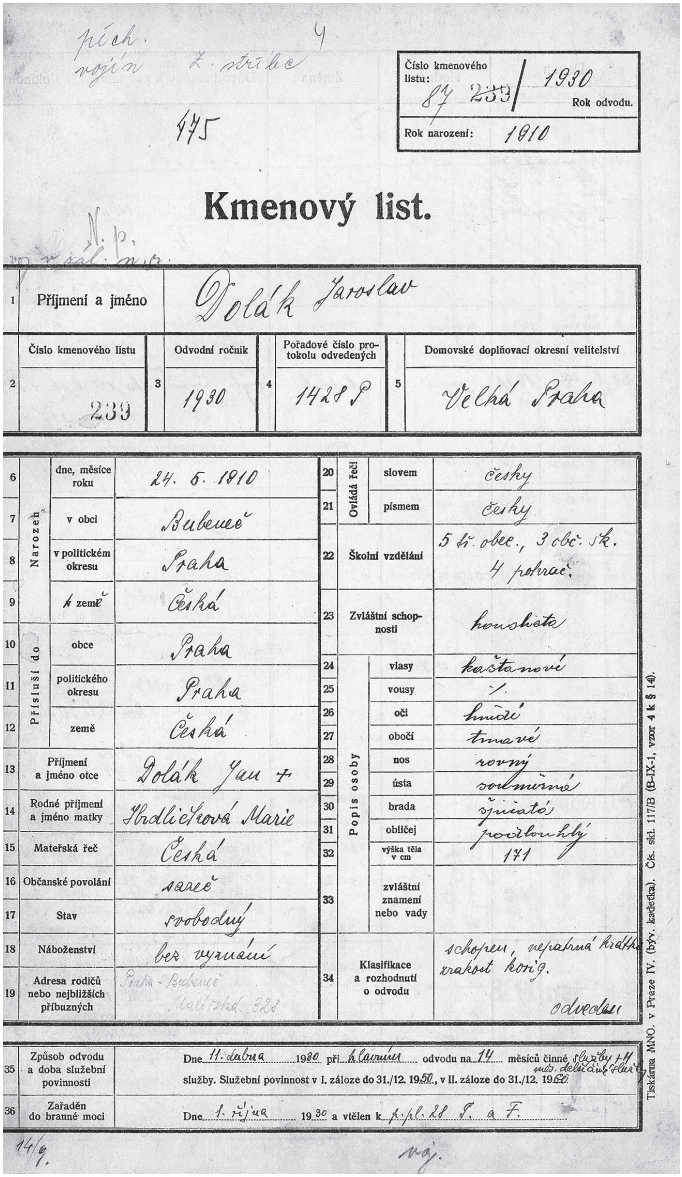
12) Jan HAVRÁNEK, *Velká Praha: orientační plán s regulací dosud nezastavěných částí a seznamem ulic*, Praha 1936.

13) Jaroslav Dolák, profil na genealogickém webu geni.com [online], [citováno dne: 5. 2. 2026]. Dostupné z: https://www.geni.com/people/Jaroslav-Dol%C3%A1k/6000000048785842842?through=6000000027569194483. Tvůrce genealogického stromu Jaroslava Doláka a jeho manželky Edith se mi bohužel nepodařilo zkontaktovat.

14) VÚA–VHA Praha, f. Sbírka vojenských kmenových listů, Vojenský kmenový list Jaroslava Doláka (1910). Jako zajímavost lze uvést, že ovládal hru na housle.

15) VÚA–VHA Praha, f. Sbírka vojenských kmenových listů, Vojenský kmenový list Jaroslava Doláka (1910).

16) Oldřich NOVÁK – Oldřich SLÁDEK – Jaroslav ŽIŽKA, *Komunistický odboj ve světle dokumentů I*, Praha 1971, s. 62–63.

Číslo kmenového listu: 87 259 / 1930 Rok odvodu.
Rok narození: 1910

Kmenový list.

1	Příjmení a jméno	Dolák Jaroslav				
2	Číslo kmenového listu: 239	3 Odvodní ročník: 1930	4 Pořadové číslo protokolu odvedených: 1428 P	5 Domovské doplňovací okresní velitelství: Velká Praha		

6	Narozen	dne, měsíce roku	24. 5. 1910	20	Ovládá řeči	slovem: česky
7		v obci	Bubeneč	21		písmem: česky
8		v politickém okresu	Praha	22	Školní vzdělání	5 tř. obec., 3 obč. šk. 4 potrac.
9		v zemi	Česká	23	Zvláštní schopnosti	houslista
10	Přísluší do	obce	Praha	24	Popis osoby	vlasy: kaštanové
11		politického okresu	Praha	25		vousy: /
12		země	Česká	26		oči: hnědé
13	Příjmení a jméno otce	Dolák Jan †		27		obočí: tmavé
14	Rodné příjmení a jméno matky	Hadličová Marie		28		nos: rovný
15	Mateřská řeč	Česká		29		ústa: podprumná
16	Občanské povolání	zedeč		30		brada: špičatá
17	Stav	svobodný		31		obličej: podlouhlý
18	Náboženství	bez vyznání		32		výška těla v cm: 171
19	Adresa rodičů nebo nejbližších příbuzných	Praha-Bubeneč Hradčanská 328		33		zvláštní znamení nebo vady:
				34	Klasifikace a rozhodnutí o odvodu	schopen, neprabná kráska vrakost kotíg. odveden

35	Způsob odvodu a doba služební povinnosti	Dne 11. dubna 1930 při Klatovech odvodu na 14 měsíců činné služby 14 mě. dělnická setn. služby. Služební povinnost v I. záloze do 31./12. 1950, v II. záloze do 31./12. 1955
36	Zařaděn do branné moci	Dne 1. října 1930 a včleněn k 1. pl. 21 P. a F.

Tiskárna MNO, v Praze IV. (bývalý kadeřišťa). Čís. stč. 1177/B (B-IX-1, vzor 4 K § 14).

14/9. voj.

Obr. 1: Kmenový list Jaroslava Doláka (Zdroj: Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha, f. Sbírka vojenských kmenových listů, Vojenský kmenový list Jaroslava Doláka, 1910)

záznamu pocházet z některé z rozpuštěných buněk Komunistické strany Československa (dále jen KSČ).[17] Tato ulice pak bude v rámci komunistické rezistence zajímavá i v následujícím období, kdy zde od jara 1943 bydlel konfident Jaroslav Fiala, jenž se zaměřoval právě na tuto odnož domácího odboje.[18]

Je otázka, kdy vstoupil Dolák do komunistické strany. Podle nacistických dokumentů z vyšetřování odbojové skupiny, do níž patřil, byl straníkem od roku 1936.[19] Ve své výpovědi na policii ze dne 28. prosince 1937 však vypovídal, že se na něj, v té době nezaměstnaného typografa, obrátil komunistický poslanec Josef Krosnář, který ho měl znát *„jako starého člena a funkcionáře strany"*.[20]

Krosnář patřil mezi zakládající členy KSČ, byl součástí radikálního křídla Klementa Gottwalda. Před druhou světovou válkou šplhal v politické kariéře od zastupitele městské části Praha 8 (1927) až do zastupitelstva hlavního města Prahy (1931). Za šíření letáku namířeného proti prezidentu Masarykovi na něj byl v roce 1934 uvalen zatykač, před kterým se musel ukrýt do Moskvy, z níž se po nějaké době ovšem vrátil. Za druhé republiky uprchl do Sovětského svazu znovu, aby se tam stal členem moskevského vedení komunistické strany.[21]

Tento poslanec měl v polovině listopadu 1937 na komunistické schůzi v Lidovém domě v Praze 7 Doláka oslovit s žádostí o pomoc. Následujícího dne se měl vydat na dejvické nádraží, kde se údajně setkal s nějakým mužem. Dolák na schůzku dorazil a od neznámého získal instrukce, že bude dostávat *„adresy lidí, ochotných ke vstupu do španělské vládní armády"*. Dolákovým úkolem pak bylo obstarávání pasů pro tyto zájemce o vstup do interbrigád.[22]

17) O. NOVÁK – O. SLÁDEK – J. ŽIŽKA, *Komunistický odboj ve světle dokumentů I*, s. 89–90.
18) Jiří PADEVĚT, *Průvodce protektorátní Prahou*, Praha 2018, s. 619.
19) Archiv bezpečnostních složek (dále jen ABS), f. Německé soudy v říši (141), sign. 141-549-24, Anklageschrift, s. 24. Datováno 1. prosince 1941 v Berlíně.
20) Národní archiv (dále jen NA), f. Ministerstvo vnitra 1 – prezidium, Praha (f. 225), k. 1268, sign. 225-1268-5/44, 45, Protokol sepsaný dne 28. 12. 1937 na prezidiu policejního ředitelství v Praze.
21) Petr ANEV – Matěj BÍLÝ (eds.), *Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ (1921–1989) A–K*, Praha 2018, s. 680–681.
22) NA, f. Ministerstvo vnitra 1 – prezidium, Praha (f. 225), k. 1268, sign. 225-1268-5/44, 45, Protokol sepsaný dne 28. 12. 1937 na prezidiu policejního ředitelství v Praze.

Španělská občanská válka byl ozbrojený konflikt, který v zemi na Pyrenejském poloostrově probíhal od července 1936 do dubna 1939. Na jedné straně bojovaly fašistické síly pod vedením generála Francisca Franca, proti kterému se bránila ve volbách zvolená vláda tvořená převážně levicovými silami.[23] Války se účastnili dobrovolníci z celého světa včetně Čechů a Slováků. Jmenovat můžeme například Františka Kriegla[24] nebo Ladislava Holdoše, který po Bohuslavu Laštovičkovi velel baterii Klementa Gottwalda.[25]

Způsob, jakým Jaroslav Dolák pomáhal zájemcům o účast v interbrigádách, byl následující. Docházel za lidmi, na které mu dal výše zmíněný neznámý muž adresy, a ptal se jich, zda chtějí odjet do Španělska. Pokud byla jejich odpověď kladná, vyzval je, aby si pořídili pas. Jestliže na něj však neměli patřičný obnos peněz, Dolák jim finančně vypomohl. Lidé, jež takto podpořil, mu pak přinesli stvrzenku za vystavení pasu, kterou mu následně neznámý muž vyplatil. Ve chvíli, kdy se mu potenciální dobrovolník prokázal platným cestovním pasem, odvedl jej následující den v 8 hodin ráno na dejvické nádraží, kde se měl setkat s neznámým mužem, jenž Doláka instruoval. Ten si pak zájemce o účast v interbrigádách převzal. Dle svých slov obdržel *„předplatní lístek na všecky tratě elektrické dráhy a k Vánocům jsem pak dostal odměnu 150,– Kč“*. Dolák měl takto hovořit s dvanácti lidmi, přičemž osm z nich podle jeho výpovědi skutečně na Pyrenejský poloostrov vycestovalo.[26]

Z hlediska verbování zájemců o účast v interbrigádách je zajímavá výpověď truhlářského dělníka Josefa Špouly (nar. 22. ledna 1914). Ten sdělil, že se svým přítelem Janem Pospíšilem (nar. 12. listopadu 1909) nebyli spokojeni v práci, a proto začali uvažovat o cestě do ciziny. Díky Pospíšilovi se oba dostali k Dolákovi, který jim zaplatil pasy. Z výpovědi vyplývá, že Pospíšil chtěl jet bojovat do Španělska, zatímco Špoula byl rád, že mu jen

23) Více viz: Zdenko MARŠÁLEK – Emil VORÁČEK a kol., *Interbrigadisté, Československo a španělská občanská válka*, Praha 2017, nebo Anthony BEEVOR, *Španělská občanská válka*, Praha 2004. Velice zajímavým osobním svědectvím jsou pak dopisy dalšího komunistického odbojáře Jaroslava Klecana. Více viz: Marek TOMAN – David MAJTENYI, *Zrádce, hrdina, spisovatel? Jaroslav Klecan z Reportáže, psané na oprátce*, Praha 2021.

24) Více viz: Martin GROMAN, *Kriegel: voják a lékař komunismu*, Praha 2023, s. 46–73.

25) Více viz: Karel BARTOŠEK, *Svědek Husákova procesu vypovídá*, Praha 1991, s. 15–30, nebo David MAJTENYI – Jiří RAJLICH, *Říkali jim španělští*, Cheb 2022, s. 13–232.

26) NA, f. Ministerstvo vnitra 1 – prezidium, Praha (f. 225), k. 1268, sign. 225-1268-5/44, 45, Výslechový protokol Jaroslava Doláka (sepsán v Praze dne 28. prosince 1937).

někdo zaplatil pořízení pasu. Zda po výslechu skutečně do ciziny vyrazil, se už však nedozvíme.[27]

Způsob, jakým se oba dostali k Dolákovi, byl poměrně snadný. Pospíšil se zmínil o záměru jet do Španělska svému kolegovi v truhlárně Karlu Kocanovi, který znal jednoho komunistu. Pospíšil se Špoulou mu předali své osobní údaje a následně je sám kontaktoval jistý Petr nebo Peters (krycí jméno Doláka). Podle Jana Pospíšila se schůzky s Petersem konaly nejčastěji u Jiráskova mostu, kam jmenovaný chodil v černém kabátu se stejnobarevnými kalhotami a hnědým kloboukem.[28]

Za svou činnost byl Dolák dne 28. prosince 1937 zatčen pro zločin verbování československých státních příslušníků do španělské vládní milice. Díky výslechu také víme, že v letech 1933 až 1934 pracoval sedm měsíců jako typograf pro Výrobnu jízdenek Československých drah, pro kterou s dalšími sazeči vytiskl 40 milionů lístků. Několik jízdenek u něj při domovní prohlídce policie našla.[29]

Při této prohlídce pak byly ještě zadrženy světelné náboje. Ty si Dolák odnesl z vojenského cvičení, kterého se zúčastnil ve dnech 4.–20. září 1937.[30] Dne 30. prosince 1937 byla informace o odcizené munici oznámena armádě. Jednalo se o zásobník s pěti speciálními světelnými náboji. Dolák si měl tyto náboje podle své výpovědi vzít pouze na památku bez úmyslu je jakkoli použít.[31] V únoru 1938 byla podána žádost o prozkoumání nábojů, zda se nejedná o vojenské tajemství.[32] Dle posudku z počátku března 1938 však nešlo o nijak speciální munici. Náboje byly určeny pro střelbu na letadla nebo pro nácvik palby z kulometů, ale jejich červená barva, která vyznačovala dráhu letu střel, byla dostupná i v jiných armádách.[33] Z nějakého důvodu se věc prošetřovala až do konce září 1938. Dne 21. září

27) NA, f. Ministerstvo vnitra 1 – prezidium, Praha (f. 225), k. 1268, sign. 225-1268-5/44, 45, Výslechový protokol Josefa Špouly (sepsán v Praze dne 28. prosince 1937).
28) Tamtéž, Výslechový protokol Jana Pospíšila (sepsán v Praze dne 28. prosince 1937).
29) Tamtéž, Výslechový protokol Jaroslava Dolák (sepsán v Praze dne 28. prosince 1937).
30) Tamtéž.
31) NA, f. Policejní ředitelství Praha II – Zpravodajská ústředna při policejním ředitelství Praha – Archiv ministerstva vnitra (f. 200), k. 70, sign. 200-70-39, Zpráva Zpravodajské ústředně v Praze (St 8137/38/4).
32) Tamtéž, Zpráva Vojenskému technickému a leteckému ústavu v Praze (datováno dne 24. února 1938).
33) Tamtéž, J. Dolák – posudek doličného materiálu (datováno v Praze dne 2. března 1938).

požádalo velitelství I. sboru o vyhoštění Doláka do zahraničí.[34] To se však nestalo a státní zastupitelství 26. září navrhlo, aby bylo trestní řízení v této věci ukončeno.[35]

Manželství s Edith Kleinovou

Dolákova manželka Edith se narodila 9. října 1909 do židovské rodiny Kleinových v Přerově. Kleinovi nebyli ortodoxní židovskou rodinou. Edith měla tři sourozence. Nejstarším byl František, který zemřel v sedmi letech pravděpodobně na zápal plic. Jejími dvěma mladšími sourozenci pak byla Eliška (studovala v Praze konzervatoř) a Gideon (ten v Praze navštěvoval Jiráskovo gymnázium a docházel i na konzervatoř).[36]

Její otec se jmenoval Heinrich Klein a živil se coby rolník. Rodné jméno matky Ilony bylo Marmorsteinová. V Přerově Edith navštěvovala pět tříd obecné školy, čtyři třídy reálného gymnázia a tři roky dívčí průmyslové školy, kde se vyučila švadlenou. Po opuštění školy pracovala v podniku svých rodičů, kteří si mezitím v Přerově otevřeli mlékárnu a sýrárnu. Během ekonomické krize ve třicátých letech však její rodina o svůj majetek přišla, rodinný podnik byl prodán. Matka pak po smrti chotě odešla v roce 1934 do Prahy (za války bydlela na Rašínově nábřeží 66), kde nastoupila na místo prodavačky v obchodě, aby umožnila studium dcery Elišky a syna Gideona.[37]

Po absolutoriu na obchodní škole v Praze získala Edith pracovní pozici česko-německé korespondentky a účetní.[38] Edith byla již dříve z blíže nespecifikovaných důvodů vyloučena z přerovského Sokola, což ji přivedlo

34) NA, f. Policejní ředitelství Praha II – Zpravodajská ústředna při policejním ředitelství Praha – Archiv ministerstva vnitra (f. 200), k. 70, sign. 200-70-39, Dolák Jaroslav a spol.
35) Tamtéž, Zpráva Zpravodajské ústředně v Praze (St 8137/38/5).
36) *Paní Eliška K., nar. 1912, Vzpomínka uložená v Židovském muzeu v Praze* [online], [citováno dne: 7. 1. 2026]. Dostupné z: https://www.holocaust.cz/zdroje/vzpominky/pani-eliska-k-nar-1912/. Gideon Klein se po své deportaci stal jedním z představitelů kulturního života v Terezíně. Na konci války se dostal z Osvětimi do tábora Fürstengrube, kde zahynul.
37) NA, f. Okupační vězeňské spisy – Archiv ministerstva vnitra (101), k. 110, sign. 101-484-7, Vězeňský spis Edith Dolákové, Rukopis z vězení, ve kterém E. Doláková popsala svůj život. Za překlad rukopisu děkuji svému milému kolegovi Danielu Honešovi.
38) Tamtéž.

do židovské mládežnické organizace Blau-Weiss. Nakonec v Kyjově absolvovala přípravu na vycestování do Palestiny, kde si chtěla vybudovat nový domov.[39] Před válkou ještě působila šest let na různých místech v Palestině. Byť rodina Kleinových disponovala knihami filosofa Martina Bubera i zakladatele sionistického hnutí Theodora Herzla, nejednalo se o nijak radikální sionistickou rodinu. Edithin dědeček Emanuel Klein dokonce s vycestováním vnučky do Palestiny nesouhlasil.[40] V Palestině se Edith stala součástí ilegální komunistické skupiny, která prosazovala soužití mezi židy a Araby a chtěla vytvořit Palestinu nezávislou na Britech. Kvůli těmto přestupkům byla místními úřady několikrát zatčena, a nakonec se přes Paříž vrátila do Československa.[41]

K svatbě Edith Kleinové a Jaroslava Doláka došlo 21. ledna 1937.[42] Je otázka, jak a kde se seznámili. Mohlo se tak stát prostřednictvím družstva Včela, kam po začátku války chodila její maminka nakupovat, nebo skrze jejich angažmá ve prospěch KSČ. Podle vzpomínek Edithiny sestry Elišky dokonce Ilona Kleinová schovávala ilegální tiskoviny. Edith pak sestru používala pro převoz peněz Rudé pomoci[43] do Vídně.[44]

Před druhou světovou válkou se Edith Doláková ocitla v hledáčku československé policie. Na počátku roku 1938 byla vyšetřována v souvislosti s podporou komunistické emigrace z Německa, která nalezla ochranu před nacisty v Praze. Jmenovitě se jednalo o Ernsta (v prameni je používána počeštělá verze jeho jména Arnošt) Schillinga (nar. v Berlíně 24. října 1901), Paula Hartmanna (nar. v Sasku 4. listopadu 1907), Johanu Strutzovou (nar. v Lipsku 17. ledna 1915), Josefa Müllera (ten za komunistickou stranu dokonce zastával funkci poslance říšského sněmu), Věru (v policejním

39) Peter AMBROS, *Život hraný z listu*, Praha 2008, s. 61.

40) *Paní Eliška K., nar. 1912, Vzpomínka uložená v Židovském muzeu v Praze* [online], [citováno dne: 7. 1. 2026]. Dostupné z: https://www.holocaust.cz/zdroje/vzpominky/pani-eliska-k-nar-1912/.

41) P. AMBROS, *Život hraný z listu*, s. 62.

42) NA, f. Okupační vězeňské spisy – AMV (101), k. 110, sign. 101-484-7, Vězeňský spis Edith Dolákové, Rukopis z vězení, ve kterém E. Doláková popsala svůj život.

43) Jednalo se o organizaci pod vedením Komunistické internacionály, jejímž úkolem byla finanční podpora pro komunistické politické vězně nebo pro rodiny padlých komunistů. Česká pobočka této organizace vznikla roku 1925 (mezinárodně však již od roku 1922). V letech 1933–1935 se jednalo o nelegální organizaci, která pak byla nahrazena Solidaritou.

44) *Paní Eliška K., nar. 1912, Vzpomínka uložená v Židovském muzeu v Praze* [online], [citováno dne: 7. 1. 2026]. Dostupné z: https://www.holocaust.cz/zdroje/vzpominky/pani-eliska-k-nar-1912/.

záznamu se uvádí počeštělá verze jména, pravděpodobně se však její jméno psalo bez háčku) Barthelovou (nar. v Berlíně 1. dubna 1908) a Roberta Hirsinga (nar. v Berlíně 5. července 1899). Všichni tito němečtí emigranti byli po skončení vyšetřování deportováni zpět do nacisty ovládané vlasti.[45]

Úkolem Edith Dolákové a skupiny, které byla členkou,[46] bylo přenášení dopisů pro komunistické emigranty z Německa. Byť celý policejní spis čítá 26 stran, Editě Dolákové je věnována pouze jedna věta: *„Dne 7. X.* [1937 – pozn. autora] *odešel* [Alfred Baumeister] *do knihkupectví f*[irm]*y Šťastný. Odtud odešel do knihkupectví ‚Odeon' a pak do čítárny hl. města Prahy, kde se zdržel do 16 h. a tel.*[efonoval] *pak z budky na Mariánské[m] nám.*[ěstí] *a odešel pěšky do Karlína do sekretariátu KSČ, odtud pak zašel do ‚Jepy' Na Poříčí a zpět přes Těšnov Petrskou na Revoluční, kde u Meinla ochutnával zdarma kávu*[,] *a vrátil se do Zlatnické ul., kde před domem č. 8a, kde se nachází kancelář ‚Solidarita'*[,] *čekal na Editu Dolákovou, která v 18.30 h. vyšla z* [sic!] *aktovkou a odešla s Baumeisterem na Petrské nábřeží, kde setrvali asi 10 min. v důvěrném rozhovoru a Doláková utikala* [sic!] *do Holešovic Dělnická ul. č. 40a, kde byla nenápadně zjištěna a kde také bydlí."*[47]

Na základě této zmínky se nezdá, že by Doláková vykonávala v celé skupině významnější funkci. Díky protokolu, který s ní československé bezpečností orgány sepsaly, si však můžeme vytvořit plastičtější obraz jejího života před válkou. V době výslechu byla zaměstnána v Solidaritě (Zlatnická 8a),[48] kde se setkávala se zmíněným Baumeisterem. Také z tohoto dokumentu zjišťujeme, že nebyla členkou komunistické strany, byť působila v její prospěch.[49] Z tohoto důvodu byla 12. února 1939 policej-

45) NA, f. Policejní ředitelství Praha II – prezidium – 1931–1940 (42), k. 1378, sign. 42/S-85/149, Prezidiu zemského úřadu (k rukám pana vládního rady Krejčího), datováno dne 2. ledna 1938. Jak bylo zjištěno československou policií, úkolem Schillingovy skupiny bylo shromažďování informací z nacistického Německa a zasílání komunistických tiskovin do své vlasti.
46) Ve spisu jsou bez většího upřesnění jmenováni Josef Rauscher, Růžena Zajíčková, Antonín Štěpánek a Oldřich Večeřa.
47) NA, f. Policejní ředitelství Praha II – prezidium – 1931–1940 (42), k. 1378, sign. 42/S-85/149, Zpráva datovaná v Praze dne 20/21. (zapisovatel udělal při psaní na stroji chybu a nelze jednoznačně určit přesné datum) ledna 1938, s. II. Nepřekvapivě se místo jejího bydliště ztotožňovalo s místem bydliště jejího manžela. V nacistických dokumentech je však uváděno č. p. 38a.
48) V zásadě se jedná o jiné označení Rudé pomoci. Organizace Solidarita, která vznikla roku 1935, však byla legální.
49) NA, f. Policejní ředitelství Praha II – prezidium – 1931–1940 (42), k. 1378, sign. 42/S-85/149, Edita Doláková, roz. Kleinová, úřednice.

ním ředitelstvím nařízena prohlídka v bytě Dolákových, která však byla bezvýsledná.[50]

Stejně jako u jejího manžela se i o odbojové činnosti Edith Dolákové dozvídáme z vyšetřovacího spisu, který na ně vedli nacisté. Informace zde mohou být samozřejmě zkreslené, ale v hlavních rysech lze její aktivity rekonstruovat.

Doláková byla zadržena v rámci skupiny Evy Šlapákové,[51] která byla ve spojení s Rudolfem Čápem (ten byl zatčen a souzen s Dolákovou, respektive Freundovou skupinou).[52] O osobě Edith Dolákové se z obžalovacího spisu dozvídáme, že do roku 1935 byla vedena jako židovka, nicméně poté se už k žádnému náboženství nehlásila. Od roku 1936 byla členkou komunistické strany (zde pak zastávala pozici pokladnice místní buňky v Holešovicích), přičemž do roku 1939 také působila jako korespondentka pro organizaci Solidarita.[53] Informace o členství v komunistické straně odporuje výše citovanému policejnímu spisu z roku 1937. Je tedy pravděpodobné, že své členství prvorepublikovým orgánům zatajila, aby neměla větší potíže.

Poté, co v říjnu téhož roku podala výpověď ve své původní práci (pracovala v blíže nespecifikovaném obchodu), byla zaměstnána v podniku svého manžela (*„Seither arbeitet sie in dem Geschäft ihres Ehemannes mit."*).[54] Bohužel se již pravděpodobně nedozvíme, o jaký druh živnosti se jednalo. Podle *Adresáře Protektorátu Čechy a Morava* z roku 1939, kde se nachází seznam podniků a živnostníků v příslušné ulici, v níž sídlili, žádný podnik v této době Jaroslavu Dolákovi nepatřil.[55] V domě Dělnická 40 tehdy fungovaly různé živnosti. Jednalo se o obchod s galanterním zbožím Emilie

50) NA, f. Policejní ředitelství Praha II – prezidium – 1931–1940 (42), k. 665, sign. 42/D-19/285.
51) Členy této skupiny byla Eva Šlapáková (nar. 27. listopadu 1896), elektrotechnik Desiderius Franz (nar. 8. prosince 1898), důchodkyně Hermine Bienefeld, roz. Roubíčková (nar. 21. září 1881), chemička bez zaměstnání Zora Platschek, roz. Gavric (nar. 22. listopadu 1905), kovář Rudolf Kotlík (nar. 23. března 1904), strojní zámečník Rudolf Beck (nar. 31. října 1885) a Edith Doláková.
52) A. HÁJKOVÁ, *Praha v komunistickém odboji*, s. 47.
53) NA, f. Okupační vězeňské spisy – Archiv ministerstva vnitra (101), k. 110, sign. 101-484-7, spis Edith Dolákové, Rukopis E. Dolákové, s. 7.
54) Tamtéž.
55) Vyhledáváno skrze fulltextové vyhledávání, umožněné v rámci digitální platformy Kramerius, kterou spravuje Národní knihovna. Ani pokud do vyhledávání zadáme Dolákovo krycí jméno Peters z dob první republiky, nenajdeme odpovídající živnost.

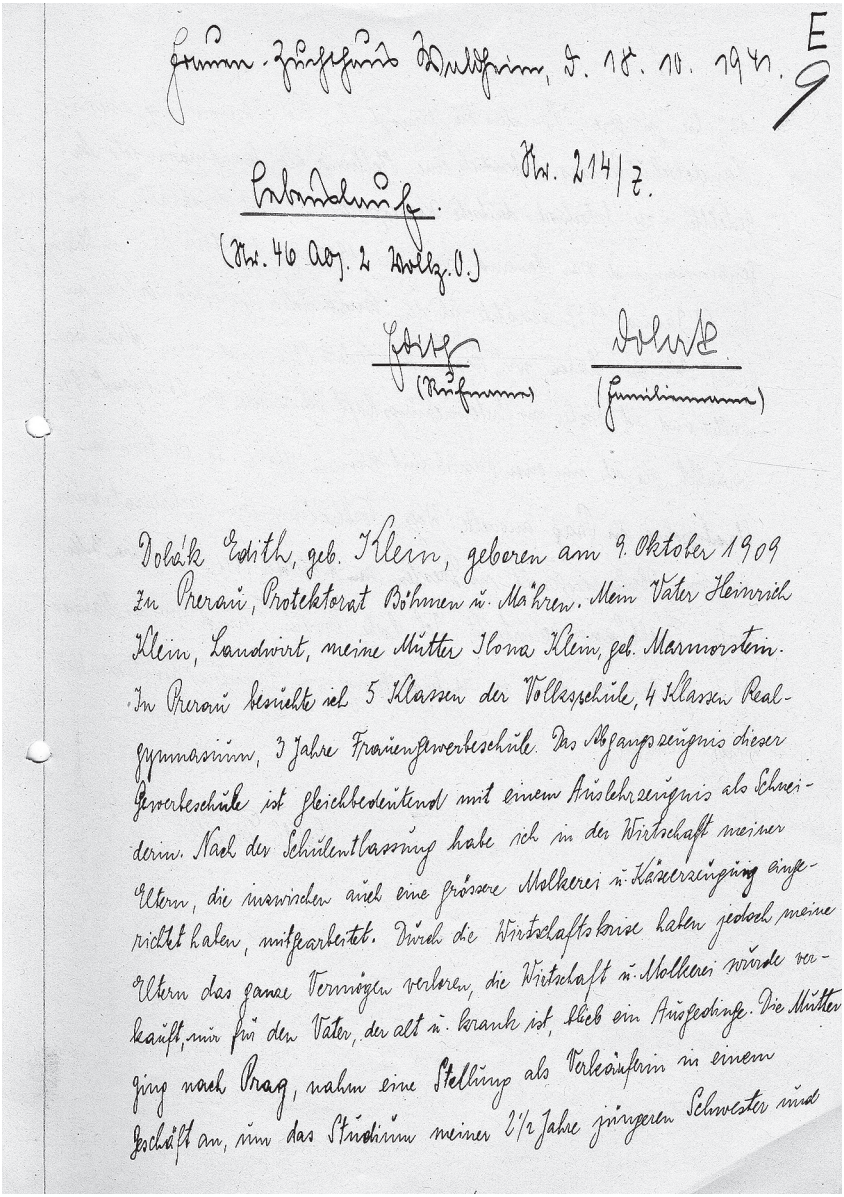
Eislerové, obchod s kovovým zbožím Brod&Töpfer, dále obchod s řezivem Vojtěcha Bacha nebo zámečníka Oldřicha Schulze.[56] Pakliže bychom v *Adresáři* hledali číslo ulice Dělnická 38, která je občas uváděna jako místo bydliště Dolákové, tak zde sídlila autodílna Oldřicha Schulze, komisionální prodej Pavla Jilovského nebo dentista Josef Steppan.[57]

Doláková byla členkou komunistické odbojové buňky vedené již zmíněnou Evou Šlapákovou. Ta byla ve spojení s dalšími holešovickými buňkami a jejím úkolem bylo šíření ilegálního tisku.[58]

Edith Doláková byla zadržena několik měsíců po svém manželovi (zatčen 31. května 1940), a to 26. srpna 1940. Její sestra Eliška ji pak chodila navštěvovat do Petschkova paláce, kde byla vyslýchána gestapem. Kvůli přípravě velezrady byla u Vyššího krajského soudu v Drážďanech dne 1. října 1941 odsouzena ke dvěma letům a třem měsícům káznice. Následně vystřídala několik věznic. Nejdříve byla držena na Pankráci, odkud ji převezli do Lipska. Později byla vězněna v Drážďanech a poté znovu v Lipsku.[59] Podle údajů v deníku vězňů byla od 30. září 1940 do 15. ledna 1941 držena ve vyšetřovací věznici Lipsko I a odtud byla převezena do vyšetřovací věznice Drážďany.[60] Dne 12. března 1941 byla znovu umístěna do vyšetřovací věznice Lipsko I, ale dne 9. května 1941 byla vrácena do Drážďan.[61]

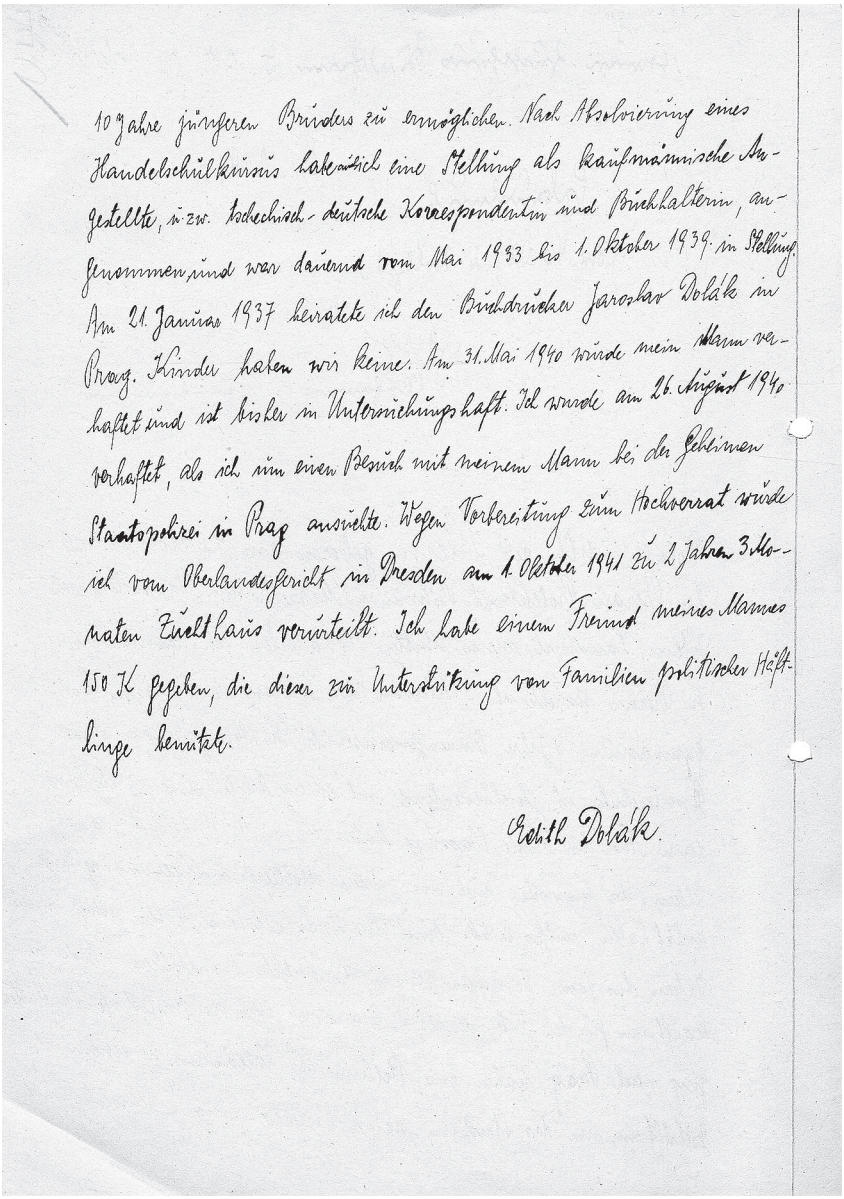
Od 17. října 1941 až do 11. prosince 1942 byla vězněna v mnichovské káznici Waldheim.[62] Bohužel nemáme k dispozici její vězeňský spis.[63] Dne 11. prosince 1942 byla Edith Doláková převezena do policejní věznice

56) Rudolf MOSSE, *Adresář Protektorátu Čechy a Morava pro průmysl, živnosti, obchod a zemědělství. Svazek I, Seznam adres: Čechy*, Praha 1939, s. 760, 830, 945, 1041.
57) Tamtéž, s. 719, 795, 1050.
58) NA, f. Okupační vězeňské spisy – Archiv ministerstva vnitra (101), k. 110, sign. 101-484-7, spis Edith Dolákové, Anklageschrift, s. 3.
59) *Paní Eliška K., nar. 1912, Vzpomínka uložená v Židovském muzeu v Praze* [online], [citováno dne: 7. 1. 2026]. Dostupné z: https://www.holocaust.cz/zdroje/vzpominky/pani-eliska-k-nar-1912, a NA, f. Okupační vězeňské spisy – Archiv ministerstva vnitra (101), k. 110, sign. 101-484-7, Vězeňský spis Edith Dolákové, Rukopis z vězení, ve kterém popsala svůj život.
60) Sächsisches Staatsarchiv Leipzig (dále jen SSL), 20035 Untersuchungshaftanstalten Leipzig, Nr. 464. Za materiály ze saského archivu vřele děkuji paní Doreen Wustig, která mi je zaslala na e-mailovou adresu. Také bych zde chtěl za pomoc s formulací a překladem žádosti do archivu poděkovat svému drahému kolegovi Danielu Honešovi.
61) Tamtéž, 20035 Untersuchungshaftanstalten Leipzig, Nr. 405.
62) O vězeňském životě ve Waldheimu nám zanechala zajímavé osobní svědectví Milada Marešová, která byla zatčena kvůli účasti na vydávání ilegálního časopisu *V boj*. Více viz: Milada MAREŠOVÁ, *Waldheimská idyla*, Praha 2009.
63) SSL, 20031 Polizeipräsidium Leipzig, PP-S 8525.

Dolák Edith, geb. Klein, geboren am 9. Oktober 1909 in Přerau, Protektorat Böhmen u. Mähren. Mein Vater Heinrich Klein, Landwirt, meine Mutter Ilona Klein, geb. Marmorstein. In Přerau besuchte ich 5 Klassen der Volksschule, 4 Klassen Realgymnasium, 3 Jahre Frauengewerbeschule. Das Abgangszeugnis dieser Gewerbeschule ist gleichbedeutend mit einem Auslehrzeugnis als Schneiderin. Nach der Schulentlassung habe ich in der Wirtschaft meiner Eltern, die inzwischen auch eine grössere Molkerei u. Käsereizeugung angerichtet haben, mitgearbeitet. Durch die Wirtschaftskrise haben jedoch meine Eltern das ganze Vermögen verloren, die Wirtschaft u. Molkerei würde verkauft, nur für den Vater, der alt u. krank ist, blieb ein Ausgedinge. Die Mutter ging nach Prag, nahm eine Stellung als Verkäuferin in einem Geschäft an, um das Studium meiner 2½ Jahre jüngeren Schwester und

Obr. 2 a 3: Rukopis Edith Dolákové (Zdroj: Národní archiv, f. Okupační vězeňské spisy [101], k. 110, sign. 101-484-7)

10 Jahre jüngeren Bruders zu ermöglichen. Nach Absolvierung eines Handelsschulkurses habe ich eine Stellung als kaufmännische Angestellte, u. zw. tschechisch-deutsche Korrespondentin und Buchhalterin, angenommen und war dauernd vom Mai 1933 bis 1. Oktober 1939 in Stellung. Am 21. Januar 1937 heiratete ich den Buchdrucker Jaroslav Dolák in Prag. Kinder haben wir keine. Am 31. Mai 1940 wurde mein Mann verhaftet und ist bisher in Untersuchungshaft. Ich wurde am 26. August 1940 verhaftet, als ich zum einem Besuch mit meinem Mann bei der Geheimen Staatspolizei in Prag anwesend. Wegen Vorbereitung zum Hochverrat wurde ich vom Oberlandesgericht in Dresden am 1. Oktober 1941 zu 2 Jahren 3 Monaten Zuchthaus verurteilt. Ich habe einem Freund meines Mannes 150 K gegeben, die dieser zur Unterstützung von Familien politischer Häftlinge benützte.

Edith Dolák

v Lipsku – existují o ní záznamy v seznamu jmen a v deníku vězňů. Podle těchto záznamů byla převezena hromadným transportem a 12. prosince 1942 přemístěna do Prahy. O tomto hromadném transportu bohužel nemáme žádné informace ani dokumenty, stejně tak se nedochoval žádný vězeňský či trestní spis.[64]

Soud proběhl v Berlíně, odkud byla nakonec převezena do Osvětimi, kde v roce 1943 zemřela na tyfus.[65] In memoriam pak bylo její jméno a životopisná data vytesána na hrob její sestry Elišky, který se nachází na Novém židovském hřbitově v Praze (oddíl 902).[66] Jako úřední datum smrti pak byl uznán 1. březen 1943.[67]

Jaroslav Dolák součástí protinacistického odboje

Komunisté vstoupili do ilegality krátce po podepsání mnichovské dohody. Nejdříve byla komunistické straně zakázána činnost, následně byla ministerstvem vnitra 27. prosince 1938 úplně zrušena. V prvním období (od Mnichova do roku 1940) se komunisté snažili vybudovat organizaci podzemní sítě (vytvoření členské základny, získávání krycích bytů apod.), dále pak například vydávat a šířit ilegální letáky.[68]

O odbojové činnosti Jaroslava Doláka čerpám informace primárně z jeho obžalovacího spisu uloženém v Archivu bezpečnostních složek.[69] Týž dokument je také uložen v Národním archivu v Praze.[70] Jaroslav Dolák byl zadržen v rámci šestnáctičlenné odbojové skupiny dne 31. května 1940

64) SSL, 20031 Polizeipräsidium Leipzig, PP-S 8564 a PP-S 8525.
65) *Paní Eliška K., nar. 1912, Vzpomínka uložená v Židovském muzeu v Praze* [online], [citováno dne: 7. 1. 2026]. Dostupné z: https://www.holocaust.cz/zdroje/vzpominky/pani-eliska-k-nar-1912/.
66) Hrob Elišky Kleinová a kenotaf Ilona a Gideon Kleinovi a Edita Doláková. Spolek pro vojenská pietní místa [online], [citováno dne: 29. 1. 2026]. Dostupné z: https://www.vets.cz/vpm/53680-hrob-eliska-kleinova-a-kenotaf-ilona-a-gideon-kleinovi-a-edita-dolakova.
67) AHMP, f. Okresní soud civilní pro Prahu-sever, spisová značka M 233/46, Úmrtní zápis Edith Dolákové. Za zpřístupnění této archiválie vřele děkuji Janu Rybovi z AHMP.
68) A. HÁJKOVÁ, *Praha v komunistickém odboji*, s. 15 a 49.
69) ABS, f. Německé soudy v říši (141), sign. 141-549-24, Anklageschrift. Z tohoto spisu vycházela i Alena Hájková ve své knize *Praha v komunistickém odboji*.
70) NA, f. Okupační vězeňské spisy – Archiv ministerstva vnitra (101), k. 263, sign. 101-637-2.

na základě zatykače, který byl vydán o dva dny dříve. Hned po svém zatčení byl držen ve věznici Stadelheim v Mnichově.[71]

Všichni členové skupiny byli obžalováni z velezrady, kterou měli připravovat od března 1939. Navíc byli někteří (Václav Malý, Jaroslav Dvořák, Rudolf Frus, Josef Sochor, Karel Sladký, Jaroslav Dolák, Rudolf Čáp, Karel Valenta, Antonín Kodeda a Jaroslav Starý) obžalováni z distribuce ilegálních tiskovin.[72]

V čele skupiny stáli Hugo Freund a Josef Mikeska, kteří instruovali okresní vedoucí ilegálních buněk. Již zmiňovaný Jaroslav Dvořák měl na starost vedení Dejvic, Jaroslav Dolák zprvu řídil buňku v Holešovicích, kterou pak ale předal Rudolfu Čápovi. Oblast Břevnova byla pod vedením Václava Haningera a Františka Trojana.[73]

Část skupiny se poprvé setkala v polovině prosince 1938 u zubaře, jehož identitu se nepodařilo dohledat. Schůzky se zúčastnili Hugo Freund, Jaroslav Dvořák, Jaroslav Dolák a Václav Haninger. Hugo Freund jim přednesl informace o zahraničněpolitické situaci. Po přechodu do ilegality jim zde také předal instrukce pro práci v odboji. V létě 1939 svou činnost nakrátko zastavil, ale na konci téhož roku v ní pokračoval až do svého zatčení.[74]

Jaroslav Dolák se o přechodu komunistické strany do ilegality dozvěděl od jisté Slánské (na základě shody příjmení si myslím, že se jednalo o Boženu Slánskou, která v odboji působila jako kurýrka) hned v prosinci

71) Mezi členy „jeho" skupiny patřili: obchodní úředník Hugo Freund (nar. 4. ledna 1900), zámečník Josef Mikeska (nar. 20. května 1896), dělník Václav Malý (nar. 24. března 1907), dělník Jaroslav Dvořák (nar. 13. srpna 1912), zedník Jan Pujman (nar. 25. prosince 1904), skladník Rudolf Frus (nar. 18. října 1894), dělník Josef Sochor (nar. 5. ledna 1892), prodavač Karel Sladký (nar. 18. srpna 1912), zámečník Rudolf Čáp (nar. 17. září 1906), krejčí Václav Haninger (nar. 20. července 1908), instalatér František Trojan (nar. 11. dubna 1910), lešenář Karel Valenta (nar. 29. září 1898), lakýrník Antonín Kodeda (nar. 21. března 1911), švec František Možný (nar. 16. října 1902), typograf Jaroslav Starý (nar. 9. prosince 1906).

72) ABS, f. Německé soudy v říši (141), sign. 141-549-24, Anklageschrift, s. 5–6.

73) Tamtéž, s. 6. Pražská organizace KSČ byla rozdělena celkem na šest částí: Pod první (řízenou Antonínem Zbuzkem) spadala Libeň, Vysočany, Karlín a Kobylisy. Oblast Starého a Nového Města, Josefova, Vinohrad a Žižkova spadala pod Josefa Poláka. Třetí oblastí byla Pankrác, Nusle, Vršovice a Michle, kterou nakonec vedl Karel Vronský. Další oblast Smíchova, Košíř a Malé Strany podléhala Ondřeji Staškovi. Oblast, v níž působil Jaroslav Dolák, zahrnovala Dejvice, Holešovice a Břevnov a vedl ji Václav Malý. Šestou oblast tvořilo nejbližší okolí Prahy a v jejím čele stál Cyril Šumbera.

74) Tamtéž, s. 9–10.

1938, ta ho také informovala o tom, že jej strana chce jmenovat vedoucím holešovické buňky. Rovněž mu předala papírek s poznávací značkou vozu, který jej měl dopravit na výše popsanou schůzku s Hugo Freundem. Auto, na něž Dolák čekal u Hlávkova mostu, jej tam skutečně odvezlo. Zde byl zpraven o zahraničněpolitické situaci a také byl uveden do funkce vedoucího holešovické stranické organizace. V ilegální práci jej vyškolili Hugo Freund, Jan Vyskočil, Josef Mikeska a Václav Malý.[75]

Ilegální skupinu začal budovat s Karlem Křenkem, Boženou Homolovou, Rudolfem Czabanem a Rudolfem Čápem, které přijal do vedení okresní buňky. Každému z nich přidělil část Holešovic, kterou měli spravovat. Czaban měl mít na starost oblast „jatek", Křenek Elektrické podniky, pro Homolovou byla vybrána Letná a Rudolf Čáp zřizoval ilegální buňky v továrně na nábytek SAB, kovovýrobě Anýž a na holešovických jatkách.[76]

Jakožto vedoucí holešovické buňky se Dolák pravidelně scházel s nižšími vedoucími. Díky jejich úsilí mělo nakonec Dolákovo ilegální uskupení kolem sedmdesáti spolupracovníků v celé jemu přidělené oblasti. Od těchto členů měl Dolák pravidelně dostávat stranický příspěvek ve výši 270 korun, které následně předával Vyskočilovi.[77]

Pro kolportáž ilegálního tisku zřídil Jaroslav Dolák distribuční místo v holešovickém papírnictví, kam byly přiváženy komunistické tiskoviny. Roznos těchto letáků zajišťoval sazeč písma Josef Žáček (taktéž později zatčen gestapem), kterého Dolák najal jako kurýra. Samotný Dolák měl nelegální tiskoviny roznášet pouze jednou, a to v únoru 1939.[78]

Na přelomu května a června 1939 ukončil podle obžaloby Dolák svou činnost jako okresní vedoucí holešovické oblasti. Na jeho místo pak nastoupil Rudolf Čáp. Dolák byl však stále v kontaktu s Janem Zikou, který ho požádal o opatření falešných dokladů pro funkcionáře strany. To měl Dolák odmítnout a Ziku odkázat na Františka Michálka. Jeho prostřednictvím se pak stal Jaroslav Dolák zodpovědným za získávání krycích bytů pro komunistické odbojáře.[79] V této funkci se až do prosince 1939 pravidelně

75) ABS, f. Německé soudy v říši (141), sign. 141-549-24, Anklageschrift, s. 24.
76) Tamtéž, s. 25.
77) Tamtéž.
78) Tamtéž.
79) Byl tak zařazen do tzv. technického aparátu, který měl na starosti mimo hledání ilegálních bytů i kurýrní službu, zajišťování přepážek pro předávání ilegálního materiálu a infor-

s Michálkem setkával. Adresy bytů, které Dolák sehnal, předával Janu Zikovi a Václavu Křenovi.[80]

Na jaře 1940 požádal Rudolf Čáp Doláka o získání kopírovacího stroje, aby se ilegální materiály mohly tisknout přímo v Holešovicích. Dolák věděl, že se takový přístroj nachází ve Sdružení rafinérií minerálních olejů v Praze II (zde byl zaměstnán i Hugo Freund), kde měl známého Václava Macha (taktéž později zatčen gestapem). Tam se pak tiskly různé komunistické letáky a brožury.[81] Stroj tedy přímo do Holešovic nezískali, ale letáky se pro ně tajně tiskly v Praze II.

Místní vedoucí Czaban se mezi únorem a dubnem 1940 obrátil na Doláka ohledně tisku nelegálních materiálů. Jednalo se o tři letáky, které Czaban sám napsal. Dolák pro tyto návrhy vytvořil šablony, podle kterých se následně dva letáky vytiskly v tisícovém nákladu a třetí v polovičním množství. Jeden leták nesl název *Pravda o ministrech Nečasovi a Feierabendovi*, druhý pojednával o komunistické odborářské práci a třetí vyzýval k akci na 1. máje 1940. Tyto vytištěné letáky pak Dolák přinesl k sobě domů, kde si je jeho spolupracovníci vyzvedli.[82]

Gestapo dlouhodobě (přinejmenším od počátku roku 1940) sledovalo Mlejnkovo papírnictví na Praze I (Petrská ulice 25, po válce bylo přeznačeno na 29), v němž komunisté kupovali tiskařské potřeby (například cyklostylový papír) a používali jej jako přepážku pro předávání tiskovin apod. Papírnictví měli pod dohledem příslušníci gestapa Hermann Zander (ten se později podílel i na zatčení Josefa Moláka) a Emil Friedrich. Oba tito gestapáci si „zasloužili" své místo i ve Fučíkově *Reportáži*, kde o nich píše: *„Jsou tři na oddělení II-A 1, kteří mají pověst nejtvrdších potíračů komunismu a černo-bílo-červené stužky za statečnost ve válce proti vnitřnímu nepříteli:* [Emil] *Friedrich,* [Hermann] *Zander a ‚můj komisař', Josef Böhm."*[83]

---

mací nebo třeba rozmnožování ilegálních tiskovin. V čele tohoto sektoru pro Prahu a okolí byl zprvu Karel Elznic a později František Novák.

80) ABS, f. Německé soudy v říši (141), sign. 141-549-24, Anklageschrift, s. 26.

81) Tamtéž.

82) Tamtéž.

83) Julius FUČÍK – František JANÁČEK (ed.), *Reportáž, psaná na oprátce. První úplné, kritické a komentované vydání/reedice*, Praha 2016, s. 66. O obou se pak zmiňuje i na dalších místech. O Zanderovi pak více viz: Ivo PEJČOCH, *Kolaboranti a váleční zločinci na pražském popravišti*, Cheb 2017, s. 376–378.

Zander s Friedrichem poslali na sledování papírnictví své konfidenty Kolomazníka (Neumanna) a Gustava Freieslebena.[84]

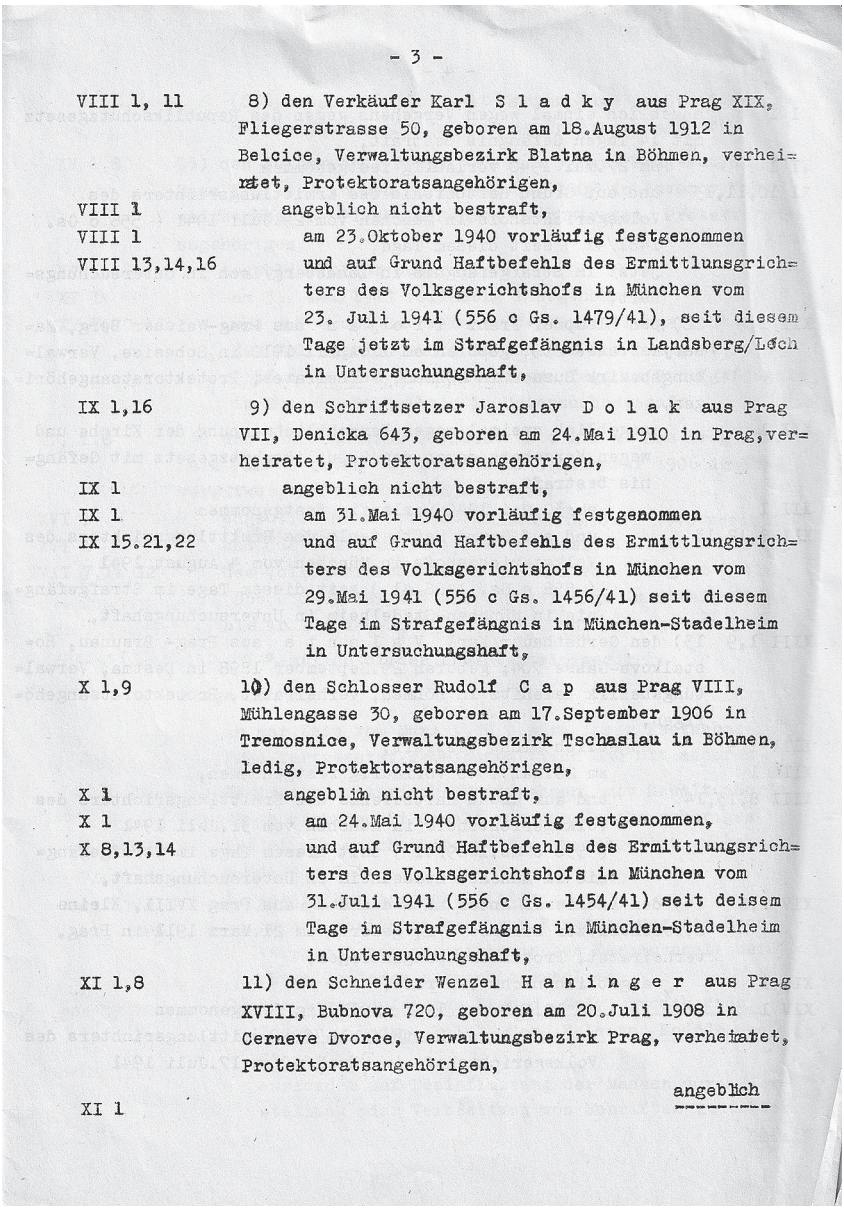
V únoru 1940 gestapo v souvislosti s odhalením tajné přepážky v Mlejnkově papírnictví zatklo řadu komunistických odbojářů operujících na Žižkově. Stopy pak dále vedly i do Holešovic, Dejvic, Smíchova, Břevnova i jiných částí Prahy. Holešovická buňka byla pozatýkána v květnu 1940 (Dolák, jak již bylo řečeno výše, byl zadržen 31. května).

Říšským prokurátorem, který nakonec poslal Doláka a další členy holešovické odbojové skupiny na smrt, byl Albert Weyersberg (19. červenec 1887 – místo a rok úmrtí neznámé). Ten působil jako žalobce u lidového soudu a v roce 1943 se coby přísedící zúčastnil i procesu s představiteli protinacistické skupiny Bílá růže Sofií a Hansem Schollovými.[85]

Byť se jako datum smrti Jaroslava Doláka v již zmíněném *Pražském uličníku* uvádí 1. srpna 1942,[86] ve skutečnosti zemřel o třicet dní později. Život tohoto komunistického odbojáře vyhasl 31. srpna 1942 v Mnichově, kde byl sťat.[87]

PhDr. Miroslav Záveský
ZŠ a MŠ Dolákova, Praha 8
Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy
student doktorského programu
miroslav.zavesky@email.cz

84) A. HÁJKOVÁ, *Praha v komunistickém odboji*, s. 98–101.
85) Ernst KLEE, *Das Personenlexikon zum Dritten Reich*, s. 674.
86) B. LAŠŤOVKOVÁ – M. LAŠŤOVKA a kol., *Pražský uličník*, s. 132.
87) AHMP, f. Okresní soud civilní pro Prahu-sever, spisová značka M 233/46, Úmrtní zápis Jaroslava Doláka. Za zpřístupnění této archiválie vřele děkuji Janu Rybovi z AHMP.

- 3 -

VIII 1, 11 8) den Verkäufer Karl S l a d k y aus Prag XIX, Fliegerstrasse 50, geboren am 18.August 1912 in Belcice, Verwaltungsbezirk Blatna in Böhmen, verheiratet, Protektoratsangehörigen,

VIII 1 angeblich nicht bestraft,

VIII 1 am 23.Oktober 1940 vorläufig festgenommen

VIII 13,14,16 und auf Grund Haftbefehls des Ermittlungsrichters des Volksgerichtshofs in München vom 23. Juli 1941 (556 c Gs. 1479/41), seit diesem Tage jetzt im Strafgefängnis in Landsberg/Lech in Untersuchungshaft,

IX 1,16 9) den Schriftsetzer Jaroslav D o l a k aus Prag VII, Denicka 643, geboren am 24.Mai 1910 in Prag, verheiratet, Protektoratsangehörigen,

IX 1 angeblich nicht bestraft,

IX 1 am 31.Mai 1940 vorläufig festgenommen

IX 15.21,22 und auf Grund Haftbefehls des Ermittlungsrichters des Volksgerichtshofs in München vom 29.Mai 1941 (556 c Gs. 1456/41) seit diesem Tage im Strafgefängnis in München-Stadelheim in Untersuchungshaft,

X 1,9 10) den Schlosser Rudolf C a p aus Prag VIII, Mühlengasse 30, geboren am 17.September 1906 in Tremosnice, Verwaltungsbezirk Tschaslau in Böhmen, ledig, Protektoratsangehörigen,

X 1 angeblich nicht bestraft,

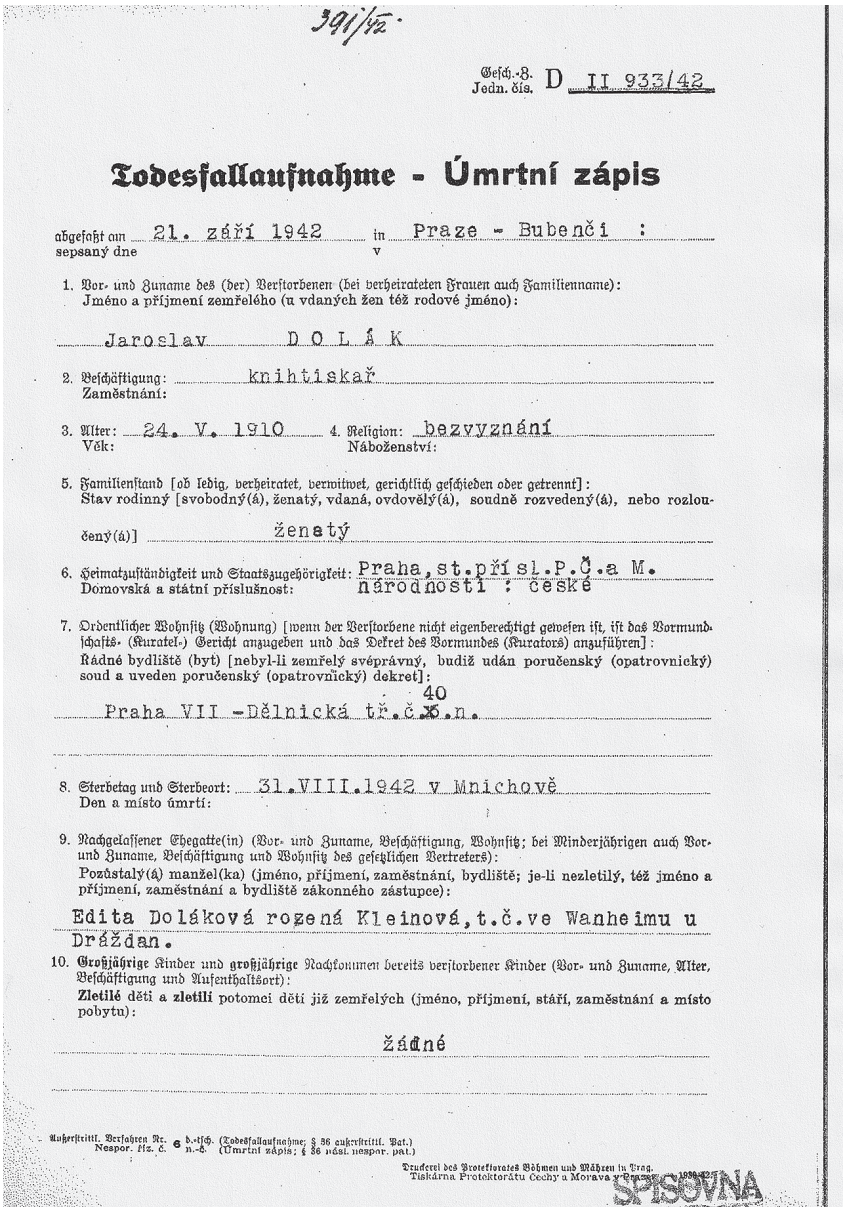
X 1 am 24.Mai 1940 vorläufig festgenommen,

X 8,13,14 und auf Grund Haftbefehls des Ermittlungsrichters des Volksgerichtshofs in München vom 31.Juli 1941 (556 c Gs. 1454/41) seit deisem Tage im Strafgefängnis in München-Stadelheim in Untersuchungshaft,

XI 1,8 11) den Schneider Wenzel H a n i n g e r aus Prag XVIII, Bubnova 720, geboren am 20.Juli 1908 in Cerneve Dvorce, Verwaltungsbezirk Prag, verheiratet, Protektoratsangehörigen,

XI 1 angeblich

Obr. 4: Vyšetřovací spis Jaroslava Doláka (Zdroj: Archiv bezpečnostních složek, f. Německé soudy v říši [141], sign. 141-549-24)

391/42.

Gesch.-Z. D II 933/42
Jedn. čís.

Todesfallaufnahme - Úmrtní zápis

abgefaßt am 21. září 1942 in Praze - Bubenči :
sepsaný dne v

1. Vor- und Zuname des (der) Verstorbenen (bei verheirateten Frauen auch Familienname):
Jméno a příjmení zemřelého (u vdaných žen též rodové jméno):

Jaroslav D O L Á K

2. Beschäftigung: knihtiskař
Zaměstnání:

3. Alter: 24. V. 1910 4. Religion: bezvyznání
Věk: Náboženství:

5. Familienstand [ob ledig, verheiratet, verwitwet, gerichtlich geschieden oder getrennt]:
Stav rodinný [svobodný(á), ženatý, vdaná, ovdovělý(á), soudně rozvedený(á), nebo rozloučený(á)] ženatý

6. Heimatzuständigkeit und Staatszugehörigkeit: Praha, st.přísl.P.Č.a M.
Domovská a státní příslušnost: národnosti : české

7. Ordentlicher Wohnsitz (Wohnung) [wenn der Verstorbene nicht eigenberechtigt gewesen ist, ist das Vormundschafts- (Kuratel-) Gericht anzugeben und das Dekret des Vormundes (Kurators) anzuführen]:
Řádné bydliště (byt) [nebyl-li zemřelý svéprávný, budiž udán poručenský (opatrovnický) soud a uveden poručenský (opatrovnický) dekret]:

40
Praha VII -Dělnická tř.č.X.n.

8. Sterbetag und Sterbeort: 31.VIII.1942 v Mnichově
Den a místo úmrtí:

9. Nachgelassener Ehegatte(in) (Vor- und Zuname, Beschäftigung, Wohnsitz; bei Minderjährigen auch Vor- und Zuname, Beschäftigung und Wohnsitz des gesetzlichen Vertreters):
Pozůstalý(á) manžel(ka) (jméno, příjmení, zaměstnání, bydliště; je-li nezletilý, též jméno a příjmení, zaměstnání a bydliště zákonného zástupce):

Edita Doláková rozená Kleinová, t.č.ve Wanheimu u Drážďan.

10. **Großjährige** Kinder und **großjährige** Nachkommen bereits verstorbener Kinder (Vor- und Zuname, Alter, Beschäftigung und Aufenthaltsort):
Zletilé děti a **zletilí** potomci dětí již zemřelých (jméno, příjmení, stáří, zaměstnání a místo pobytu):

žádné

Außerstritt. Verfahren Nr. e d.-tsch. (Todesfallaufnahme; § 36 außerstritt. Pat.)
Nespor. říz. č. n.-č. (Úmrtní zápis; § 36 nesl. nespor. pat.)

Druckerei des Protektorates Böhmen und Mähren in Prag.
Tiskárna Protektorátu Čechy a Morava v Praze

SPISOVNA

Obr. 5: Úmrtní list Jaroslava Doláka (Zdroj: AHMP, f. Okresní soud civilní pro Prahu-sever, sp. zn. M 23346, Úmrtní zápis Jaroslava Doláka)